

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is an author's version which may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/95072>

Please be advised that this information was generated on 2019-12-15 and may be subject to change.

Homilie 27 januari 2008

Zojuist hebben we gezongen: ‘verbeeld of waar gebeurd?’/ ... achter elke horizon een landschap./ en steeds weer voor ons uit een wijzend woord/ een witte steen de toekomst in geworpen/

Zo juist hebben we dit gezongen, op weg naar een nieuwe plek. Wat hebben we eigenlijk gezongen? Wanneer je vandaag de dag, moderne mensen als wij zijn, in een viering als deze zingt: ‘verbeeld of waar gebeurd?’, dan is het vraagteken achter deze woorden een teken dat ons op het lijf geschreven is. Want, tja: God, geloven, religieus gevoel, zijn ze iets anders dan verbeelding? Zijn ze iets anders dan een fantasie, een wensbeeld, een voorstelling die we in dagdromen willen toelaten maar die snel verbleekt? We zijn allemaal kinderen van Sigmund Freud, de psychiater die ons doordrongen heeft van het inzicht dat onze verbeelding ons te vaak parten speelt, dat onze verbeelding de toets van de realiteit niet kan doorstaan. Is het niet zoals we zongen: /vermetel, laf, weerbarstig, wispelturig/ bijtend in zand, verwoed op rotsen grazend;/ een stem van stromen water in de avond,/ klagend geroep van kwartels in de morgen/

Is het zó gesteld met onze verbeelding? Ik heb nooit kwartels in de morgen horen roepen, en snap niet goed waarom dat zingen klagend klinkt. Maar het beeld drukt trefzeker uit dat de stem van ons verlangen waarmee we opstaan en in de nieuwe dag aantreden, een stem kan zijn van wegwijnende dromen die het daglicht niet lijken te verduren. God, geloven, religieus gevoel: zijn ze iets anders dan verbeelding?

Hoe zit het eigenlijk met de geschiedenis van onze verbeelding? Met die geschiedenis die geschreven staat in het hart van mijzelf en met de geschiedenis in het hart van ieder van jullie? Die vraag wordt opgeroepen door wat we zojuist gezongen hebben: /verbeeld of waar gebeurd?’/ ... achter elke horizon een landschap./ En hoe zit het eigenlijk met de geschiedenis van mijn verbeelding, en met de geschiedenis van ons samen, de geschiedenis in *mijn* en de geschiedenis in *ons* hart? Hoe heeft die geschiedenis ons hier gebracht waar we nu bij elkaar zitten, om te zingen en te bidden? Op welke plaats in jouw leven kunnen we onze verbeelding en ons verlangen aantreffen, waar kunnen we dit peilen, op welke plaats? In jouw eigen leunstoel? Of in de keuken? Of heb je een plek in een café? In bed? Achter je bureau? Naar welke plaats ga je wanneer je je verbeelding en je verlangen wilt peilen? Welk verhaal draag je bij je, wellicht heel privé, misschien bekend aan een paar anderen, misschien gedeeld met

een partner, met een groep in je familie, met mensen die je beleeft als zussen of broers? Naar welke plaats ga je wanneer je je verbeelding en je verlangen wilt peilen. Waar staat j ouw kapel? Waar staat j ouw altaar?

Ik dwaal even af, om onze verbeelding te prikkelen, ik dwaal even af naar een roman die ik onlangs las, de roman *Immensit s* van de Franse schrijfster Sylvie Germain. De roman schetst een situatie in Praag v ordt de doorbraak uit het communisme plaatsvond. De letterendocent Prokop Poupa was in ongenade gevallen en had nu een karig leven als schoonmaker. Hij was een paria. Zijn paspoort was afgenomen. Zijn beide huwelijken waren op een scheiding uitgelopen en ook zijn andere liefdes waren niet bestand geweest tegen de tand des tijds. Daarom, zo vertelt de roman, had hij zich moeten leren concentreren op het zeer weinige waarover hij nog beschikte. In zijn bedroevende situatie moest hij zich richten op ‘miniscule wondertjes en onvermoede plekjes’ [12].

Een van deze wondertjes en overmoede plekjes was het toilet in zijn woning. Dit toilet speelt een grote rol in Prokop’s koppig zoeken naar wat van hem is. Het was bijzonder krap maar niettemin gevuld met afgedankte spullen zoals een klein koperen belletje dat het ‘vloef’ [18] van de waterhoos opluisterde. Het meest bijzondere in het toilet was evenwel een grote vochtplek die ‘als een levende sculptuur’ [18] steeds meer barsten ging vertonen en kleuren kreeg van bleek oker en flets groen. Prokop keek ernaar als naar ‘de ontplooiing van een waterlelie’ [18]. Hij zat daar vaak te dagdromen en was het toilet gaat beschouwen als zijn huisaltaar.

Hij en zijn vrienden hadden in hun stamcaf  vaak erover gepraat welke plek in je huis je beleeft als de plaats van je eigen beschermgeesten. Let wel: we zijn nog in de tijd van het alle leven controlerende communistische regime. Voor sommigen was het de keuken, voor anderen de huiskamer. Voor Propop was het zijn toilet. Dat is de plaats waar zelfs de koning naakt is, bedacht hij. Het is de plaats waar het gaat om een reiniging van het hele wezen, niet slechts van de huid (zoals in de badkamer), waar geldt wat reeds de Psalmen zeggen: ‘uit de diepten roep ik tot U, o Heer’ [25]. Het is de ‘laatste plek’, de plaats waarnaar Descartes heeft gezocht toen hij zich bewust werd van de bedrieglijkheid van de zintuigen en van de feilbaarheid van het juiste oordeel. Prokop’s huisaltaar was zijn toilet en hij zat daar vaak te dromen ‘onder de bloem van de verstrikkende tijd’ [23-24].

Waar staat j ouw huisaltaar? Hoe zit het met de geschiedenis van mijn verbeelding? Welk landschap ontwaart jij daar waar je bent bij je eigen huisaltaar? Ik zal het je nu hier niet

vragen. Misschien zouden velen van jullie me antwoorden: breek me de bek niet open! Maar ik ben er diep van overtuigd dat we een prachtige, kleurrijke, verstilte, soms naïf gelukkig maken of intens droef makende kaleidoscoop van verhalen zou kunnen uitdelen aan elkaar en kunnen delen met elkaar. Waar staat j ouw huisaltaar? Welk landschap ontwaar je daar?

Ik zing met jullie samen weer een regel verder: ‘verbeeld of waar gebeurd?/ ... achter elke horizon een landschap./ en steeds weer voor ons uit een wijzend woord/

Al zingend kom ik steeds dichterbij de tekst uit de Schrift die vandaag in ons midden gelezen wordt.

In deze tekst die verhaalt van gebeurtenissen van ruim 550 jaar v oor Christus, en die nog steeds met ons meetrekt, gaat het over een welhaast magische vertelling over mensen die generaties lang als vluchtelingen opgejaagd door een woestijn getrokken zijn. Er was onder hen al een hele nieuwe, tweede generatie ontstaan die van de herkomst van de tocht slechts wist door verhalen en die van de richting van de tocht slechts wisten door leiders die hen voorgingen in het spoor van een heilige kist met daarop twee engelenfiguren die naar elkaar toe gebogen stonden: de ark. Ze wisten van de diepste beweegredenen van de tocht slechts door het vermoeden dat in de lege ruimte tussen deze gestalten een krachtig, wenkend geheim schuil ging.

Achter elke horizon een landschap, steeds weer een nieuwe ruimte van de woestijn die zich voor hun oog ontrolde. Nu stonden ze dichtbij hun doel, het doel dat hen verteld was. Voor zich een grens, de grens van een rivier, gezwollen en buiten zijn oevers getreden zoals elk jaar in de oogsttijd. Wat was er gebeurd met hen? Was het verbeeld of waar gebeurd? Die kist was h un huisaltaar. Zij hebben zeker het klagend geroep van kwartels in de morgen gehoord.

Klagend hebben ze gedanst om hun huisaltaar, de kist die het geheim droeg, het geheim dat in de lege ruimte erboven vermoed werd. Laten we teruggaan, hebben ze geroepen. Als we de verhalen horen over hoe het vroeger was, wordt je niet gelukkig over de toekomst, hebben ze gezegd tegen hun voormannen en –vrouwen.

Hun voormannen, onder wie Jozua die groeide tegen de crisis in, hebben de kist in het midden van de rivier laten zetten en zo werd het water gestopt, de loop van het water onderbroken zodat de grens naar het nieuwe overgestoken kon worden. Een sterk verhaal. Een magische vertelling. Eigenlijk net zo magisch als ‘de bloem van de verstrikkende tijd’ die zich ontplooid boven het hoofd van Prokop Poup a. Verbeeld of waar gebeurd? Je kunt nog terug

gaan kijken, vertellen ze. Op de plek waar dat allemaal gebeurd is, zie je nog witte stenen uit de rivier steken, de markering van de route naar de overkant.

We moeten dus een stap verder zetten. We moeten niet alleen de vraag stellen waar mijn huisaltaar staat en dat van ieder van jullie? Mijn fascinatie voor dat geheim dat vermoed wordt in de ruimte boven de kist, dringt een nieuwe vraag op. Waar staat óns huisaltaar. Want die lieden die berooid door de woestijnen trokken, zijn daar in de rivier niet verzopen! Daarom is die magische vertelling nog steeds onder ons, vandaag. Waar staat óns huisaltaar?

Zeg niet te snel: in de studentenkerk. Daar is het verhaal niet op uit. Het geheim dat vermoed wordt in de open ruimte boven de kist, laat zich niet vastpinnen in een gebouw, ook niet in een gemoderniseerd gebouw. Waar staat ons huisaltaar? Met wie samen vinden we – soms even – de contouren terug van dat geheim? In een discussie over een wetenschappelijk vraagstuk? Dat mag je hopen in een universiteit. In een bijeenkomst met anderen mensen die samen een zoektocht naar de zin van hun leven ondernemen. Dat mag je hopen in een moderne stad. In een beraad waarin je nadenkt over de onderscheiden rituele contouren van wassing en gebed. Dat mag je hopen in de Raad voor Religie en levensbedschouwing die (ook) Nijmegen in middels kent. In een gebed voor de eenheid onder de christenen. Dat mag je hopen op deze laatste dag van de jaarlijkse week voor de eenheid onder de christenen. Dat geheim is te vermoeden in het kinderziekenhuis in de Oekraïne waarvoor vandaag wordt gecollecteerd. Waar staat *ons* huisaltaar? Waar dansen *wij* voor de ark uit?

In de open ruimte boven de ark vermoeden we een krachtig geheim. Daarom komen we hier met regelmaat bij elkaar: om af te tasten waar waarheid en verbeelding elkaar raken (en soms betwisten!). Dat krachtige geheim is steeds weer gebleken een kracht te zijn van de toekomst die oproept om grenzen over te steken. Het roept op om niet te blijven zitten in een ruimte waarvan de architectuur een andere tijd representeert, een andere beweging in onszelf naar dat geheim uitdrukt, en andere grenzen markeert die we in de tocht naar het geheim moeten oversteken. Ons huisaltaar is de plek waar we hoop en verdriet, plezier en onwetendheid hebben gedeeld. De witte stenen die de route markeren, hebben lang hier in de Van Weliestraat gestaan. Om de grens over te steken, de grens naar het nieuwe, het nieuwe van de belofte die ons aanraakt bij óns huisaltaar: daarom verhuizen we naar een nieuwe plek. Daar zullen we leven.

Amen.